

Első fejezet

BUMM! TELITALÁLAT! A következő pillanatban azon kapom magam, hogy négykézláb egyensúlyozok az aszfalton egy pad tőszomszédságában, mindössze néhány méternyire Diderot szobrától a boulevard Saint-Germain melletti tereske közepén, szemben a Saint-Germain-des-Prés-templommal.

Tizenhárom tubusos festékkészletem – nekem kisebbfajta vagyont ér! – szanaszét hever a kövezeten. A festőállványom, a százfrankos festőállványom, amelyet csak hosszas alkudozás után sikerült megszereznem a Marché d' Aligre-n, romokban hever mellettem. Az egyik lába maga alá gyűrődött, egy másik pedig visszahajlott. Úgy néz ki, mint egy ínpókos teve, amint megpróbál talpra kászálódni a szélviharban.

A francba! Már csak ez hiányzott! A jobb kezemben még mindig ott szorongatom a tőből kettétört ecsetet. A vászon a festett felével fölfelé landolt. Hála istennek! Rosszabbul is elsülhetett volna.

Akkor veszem csak észre. Egy tetőtől talpig pirosba öltözött idős hölgy térdepel mellettem, szintén négykézláb. Úgy festhetünk, mint két élemedett csöves, amint egy frissen elhajított csikkre vadásznak. Magamban automatikusan őt hibáztatom – mi a rossebért nem néz az orra elé?

Úgy teszek, mintha nem látnám, és – még mindig négykézláb – gyorsan összekotrom a festékes tubusokat, mielőtt valami idióta rálép valamelyikre, hogy színes – sárga, zöld és karmazsinvörös – lábnyomokkal kidekorálja a Latin Negyed kövezetét. Azután odakúszom a néhány méternyire heverő vászonhoz, és gondosan a padhoz támasztom. Szerencsére nem

lett komolyabb baja. Legközelebb ennek a padnak a fedezékében fogom meghúzni magam az ilyen, vörös kosztümben botorkáló dilis vénlányok elől.

Végül odafordulok hozzá, minden baj okozójához. Időközben felült, és szaporán dörzsölgeti az egyik térdét. Mindkét harisnyája totálkárosra szakadt a zuhanás következtében. Az egyik térde vérzik, ő pedig az ujját nyálazgatva tisztogatja a sebet, mint egy mosakodó macska. De közben nem a térdét nézi. Engem bámul.

– *Est-ce que vous êtes peintre, Monsieur, artiste-peintre?**

Mégis, mi a nyavalyát gondol, mi más lehetnék? Talán egy elvarázsolt geodéta, aki éppen a Saint-Germain-des-Prés-t méri fel valami arab sejknek, hogy megépíttesse a mását a sívatagban mecsetnek? Nem is rossz ötlet, ha jobban belegondolok. Ott talán még a tevévé avanszált bakomnak is szállást adnának. A franciák a festőállványt valamilyen rejtélyes oknál fogva *chevalet*-nak nevezik, ami, azt hiszem, rokonságban áll a *cheval*-lal, vagyis a lovakkal, legalábbis az én félig vájt francia-amerikai fülemnek.

Lehajolok és megpróbálom feltámogatni az összeroskadt jószágot. Először az összecsiszított hátsó lábat húzom ki megfelelő hosszúságúra, majd a kinyúlt oldallábat csavarom vissza óvatosan a helyére. Hál' istennek, sehol nem tört el. Egy ilyen baleset ugyanis könnyen véget vethetett volna bimbózó festőkarrieremnek. Bár valószínűleg pontosabb kifejezés volna rá a tisztességtelen haszonszerzés.

– *Oui, madame, je suis peintre, artiste-peintre.*

– *Ó, és ráadásul még amerikai is. Ez igazán meglepő.*

Ekkor megpillantom a botot. Fehér. Hogy én mekkora seggfej vagyok! Ez az én nagy bajom, hogy egyszerűen képtelen vagyok odafigyelni a másikra. Ismét letérdelek az idős hölgy mellé.

– *Est-ce que je peux vous aider?*

Valósággal keresztülnéz rajtam. Csak most figyelek föl rá, hogy tökéletesen, szinte minden akcentus nélkül beszél az angolt, a brit-angolt.

– *Aha, szóval észrevetted a botomat. Hallom a hangján – a hanghordozásán. Igen, azt hiszem, segíthetne. Hálás lennék, ha talpra segítene. Ha ugyanis egyedül próbálkoznék meg vele, akkor előbb fel kellene térdelnem, ami nagyon fájdalmas lenne ebben az állapotban.*

Kinyújtja felém a kezét. A kézfeje apró, a bőre meglepően sima, bársonyos tapintású. Óvatosan felhúzom. Valójában inkább ő húzza fel magát a kezembe kapaszkodva, nekem csak tartanom kell. Annak dacára, hogy nő és hogy idős, bámulatosan erős karja van.

Lehajolok a botjáért, felveszem, és odanyújtom neki. Nem tudja, hol lett piszkos, így körös-körül gondosan leporolja magát, a vakokra jellemző alapossgal. Azután elkezd körbetapogatózni a botjával maga körül, néhány centire a földtől, mint valami radar vagy egy fémdetektoros pénzvadász a tengerparti strandon, záróra után.

Látom, mit keres: egy retikült, amely leginkább egy iskola-táskára emlékeztet, körülbelül kétméternyire a padtól. Odamegyek és felveszem. Azután óvatosan belépek a radar hatósugarának körébe, és megérintem a karját, majd a fülénél fogva odanyújtom a táskát.

– *Ó, köszönöm, uram. Tudja, néha nem könnyű vaknak lenni. Igazán köszönöm a kedvességét. És sajnálom, hogy magába ütköztem. Vagy inkább úgy kellene mondanom, hogy elgázoltam? Akár így van, akár úgy, elnézését kérem. Tudja, megvannak a magam kis kitaposott ösvényei, amelyeken – ha a megszokotthoz képest a legkisebb változás történik – bármiben vagy bárkiben elbotolhatok; maga pedig éppen az egyik fő útvonalam kellős közepén telepedett le. Alaposan meglepett. Úgy is mondhatnám, lóvá tett.*

* A könyvben található francia kifejezések jelentését lásd a kötet végén.

Bizonyára nagyon halkán dolgozik, monsieur, különben hallottam volna, hogy itt van. Persze az a nagy zaj, amit az a sok autó csap ott...

Botjával a boulevard Saint-Germain felé int.

– Persze a szag alapján is rájöhettek volna, hogy itt van. Ha mást nem, legalább a terpentín csodás szagát meg kellett volna éreznem. Hiába, öregszem, akármilyen nehéz is beismerni.

– Az is lehet, hogy rossz irányból fúj a szél.

Felemeli a fejét, elmosolyodik és egyenesen a szemembe néz, már amennyire egy vak a szemébe tud nézni valakinek.

– Ó, egy amerikai, egy amerikai festő, akinek még humora is van. Ez igazán meglepő. Látja, erre aztán nem számítottam. Kellemes meglepetés. Márpedig a kellemes meglepetések egyre ritkábbak manapság.

Csak most veszem észre, hogy mégsem teljesen piros az öltözéke, legalábbis már nem az. A kalapja piros – egy karimátlan keménykalap, olyasféle, amelyet Jackie Kennedy viselt Dallasban rózsaszín változatban –, a szoknyája is az, mégpedig mikuláspiros, csakúgy, mint a szvettere és a kabátja. Csakhogy a kabátján immár több, a palettámról származó különböző színű festékfolt éktelenkedik. Valószínűleg neki-dörzsölődött, amikor belém botlott, nekem jött, felborított, elgázolt – nem is tudom, mi lenne a legjobb szó a találkozásunkra.

– Bocsásson meg, madame, de egy kissé összefestékezte a kabátját. Ha volna türelme kívárni, ki tudnám szedni egy kis terpentinnel. Ha egyszer megszárad, többé nem jön ki belőle.

– Na és hogy mutat, mármint a festék a kabátomon? Ha jól, akkor inkább azt szeretném, hogy ott maradjon. Nagyszerű lenne olyan kabátban járni, amelyet saját kezűleg pingált ki egy amerikai festő Párizsban, nem igaz? Még ha én nem is látom. Izgalmas lenne, nem?

– Nem akarom kiábrándítani, madame, de ami a kabátján látható, az nem több, mint néhány szíéna, okker, bíborvörös

és ultramarinkék folt, meglehetősen összevisszaságban. Még a Salon de Mai-ben sem menne el festői kompozíciónak.

Általában nem vagyok ilyen beszédes. Talán most azért van, mert az utóbbi időben nemigen volt alkalmam angolul beszélni, és örülök, hogy végre szabadon ki tudom fejezni magam az anyanyelvemen. Bár, azt hiszem, mégis inkább ez az asszony az oka, meg az egész helyzet. Szeretném folytatni ezt a szópárbajt, amely már-már flörtölés.

Vagy inkább azért, mert érzem, hogy ő is nagyon magányos, és jólesik beszélgetnie valakivel, csiszolni az angoltudását.

– Ez esetben, monsieur, talán az lenne a legjobb, ha levinném a kabátomat, hogy ki tudja szedni, el tudja tüntetni, meg tudja semmisíteni ezt a spontán műalkotást. Akkor legalább egy-két napig velem marad a terpentínszag, mint valami souvenir, hogy emlékeztessen a találkozásunkra. Igen, azt hiszem, ez jó ötlet.

Biztos vagyok benne, hogy így sokkal jobban járok, mint ha elmennék egy kiállításra. Ott mindig úgy érzem, hogy afféle nemkívánatos személy vagyok. Vannak festők, akik egyenesen sértésnek veszik, hogy egy vak ember bámulja a képeiket. Lehet, hogy igazuk is van. Pedig én csak azért megyek oda, hogy olyan dolgok közelében legyek, amiket szeretnék látni. A nővérem, Rolande, mindig azt mondta, nem veszítek sokat azzal, hogy nem látok. Talán így is van. Néha kifejezetten előnyös vaknak lenni.

Kigombolja a kabátját és nekilát, hogy kibújjon belőle. Meglepoően karcsú, egyenes tartású, szinte csinos nő. Mögé lépek. Felváltva fogja hol az egyik, hol a másik kezébe a botját és a táskáját, hogy lesegíthessem róla a kabátját.

– Nem fog így fájni, madame? Szívesen kölcsönadnám a dzsekimet, de teljesen össze van mázolva festékkel. Annyira, hogy ezt akár ki is lehetne állítani a Salonban.

– Köszönöm, de azt hiszem, nem fogok fájni. Amíg maga dolgozik, odamegyek a kőpadhoz, ami ott van Monsieur Diderot lábánál. Tudja, éppen oda igyekeztem, amikor elő-

re nem látható módon, vagyis inkább fatálisan összetalálkoztunk. Nem, a „fatálisan” nem jó, túl franciás szó. Maga hogy mondaná egy találébb amerikai szóval, Monsieur?

Esküszöm, megint egyenesen a szemembe néz. Lehet, hogy csak részlegesen vak, vagy csak megjátssza, hogy az, mert valamiért élvezi, hogy a fehér botja miatt vaknak nézik. Lehet, hogy nem is francia. Jobban beszél angolul, mint a legtöbb angol és amerikai, akit ismerek. Szabatosan, pontosan, válogatott szókinccsel.

– Mit szólna mondjuk ahhoz, hogy „szerencsésen”, madame?

– *Ó igen, ez az. Nagyszerű. Egy amerikai, akinek van humorérzéke, és ráadásul még gáláns is... Ez igen!*

Gyors, határozott léptekkel elindul a szobor felé anélkül, hogy a botjával tapogatná az utat maga előtt, vagy bármi módon jelezné, hogy vak. Nem csoda, hogy felborított. Ha akkor is ilyen tempóban közlekedett, még olcsón megúsztuk az ütközést. Egy ilyen belemenést a futballpályán minimum sárga lappal honorálnának.

Végre újra együtt van a teljes felszerelésem. A festőpalettámon keletkezett egy horpadás, és az ecsetem eltört, de ettől eltekintve nincs különösebb károm. Kiterítem a kabátját a padon, és nekilátok, hogy némi terpentint meg egy rongy segítségével kiszedjem belőle a festékfoltokat.

Szerencsére tegnap rábukkantam három törülközőre egy kukában a Bastille-jal szemben, nem messze a háztól, ahol lakom. Kissé kopottak a sok használatból, de festőrongynak még bőven elmennek. Körülbelül harminccentis négyzetekre hasogattam őket, ezek közül vettem elő egyet a kabát-tisztításhoz. Csak arra kell vigyázni, hogy az ember ne kenje a kelleténél jobban szét a festéket. Ahhoz azonban, hogy teljesen kijöjjön, előbb el kell vékonyítani a rákenődött festéket. Körülbelül tíz percig dolgozom, minden színhez a rongy más-más sarkát használva. Amikor végre elkészülök, már csak a sötét, nedves terpentinfoltok látszanak a szöveten.

Párizsban kora tavasz van. A vadgesztenyefák most ébrednek. Az első halványzöld levélhajtások épp hogy kibújnak a rügyekből, de a virágzás még messze van. A közismert dal a párizsi áprilistról ugyan virágban pompázó gesztenyefákat emleget, de a virágzás valójában csak májusban kezdődik. Ma pedig még csak április kilencedike van, s bár a nap derekasan süt, és már festeni is lehet a szabadban anélkül, hogy a festék vagy az ember ujjai meggémberednének, ez az idős hölgy jócskán didereghet a kabátja nélkül. Még egyszer utoljára át-nézem.

Azután a tér túloldalára pillantok. Te jóságos ég! Ott ül a kőpadon, tetőtől talpig galambokkal borítva. A fején, mindkét vállán, az ölében, mindenhol galamb, még a kezében is tart egyet. Hogy a fenébe tud egy vak ember elkapni egy galambot?

Sietve átvágok a téren. Amikor a közelébe érek, a galambok többsége nagy szárnyuhogással felrepül, néhány azonban ottmarad a lába körül, és onnan lesi pislogva a fejleményeket. Ami engem illet, ki nem állhatom a galambokat, és ha továbbra is hagyja, hogy így körbeturbékolják, teljesen fölöslegesen vesztegettem az időmet és a terpentinet a kabátjára, hogy kiszedjem belőle a foltokat. Ha úgyszólván össze-szarják a galambok, mit számít egy-két festékfolt? Galambok. Átkozott repülő patkányok!

Még körülbelül három méter választ el tőle, amikor felém fordul.

– *Ó, az amerikai festő megtisztel a látogatásával. Ne aggódjon, tollas társaim megérik, hogy maga barát, és rövidesen visszatérnek.*

Tehát időközben előléptem baráttá. Vajon ha franciául mondja ugyanezt, az *ami* szót használta volna? Ami pedig a galambjait illeti, még csak az hiányzik, hogy leszarják a képet, vagy éppen engem.

– Sikerült kiszednem a festéket a kabátjából. A szag miatt ne aggódjon, hamar elpárolog. Remélem, nem zavarja a galambjait.

Senki nem halt még bele abba, hogy megpróbált kedves lenni. Szó nélkül feláll, megfordul, én pedig óvatosan felsegítem rá a kabátot. Amikor mindkét karjával belebújít, két elegáns vállrántással a helyére igazítja, majd gondosan kihajtogatja a gallért, annak rendje és módja szerint. Azután következnek a gombok. Mindent gördülékeny, könnyed mozdulatokkal csinál, sietség nélkül, mégis hatékonyan. Amikor kész van, újra felém fordul. Ránézésre semmi baja a szemének. Semmi homály vagy hályog, mindkettő tökéletesen tiszta, még csak hajszálereket sem látni rajtuk. Ép, egészséges szempár, a lélek makulátlan tükre.

– *Kérem, Monsieur le Peintre, nem ülne le ide mellém néhány percre? Tudja, nemigen van rá alkalmam, hogy beszélgessek valakivel, különösen nem egy festővel, egy amerikai festővel. Különös, de egyre inkább az az érzésem, mintha egy filmben szerepelnék, egy olyan mozgófilmben. Sokat hallottam már róla.*

Leül, én is letelepszem mellé. A kőpad kifejezetten hideg. Csak most veszem észre, hogy a hölgy egy felfújható kis gumipárnán ül. A következő pillanatban benyúl a táskájába, és előhúz egy szivar méretűre összegöngyöltött másik párnát.

– *Tessék, erre üljön, ha nem akarja, hogy felfázzon a veséje.*

Te jó ég, mintha az anyámat hallanám! Ráadásul a gondolataimba is belelát a világtalan szemével. Kicsit idéltlennek találok a dolgot, de azért felfújom a párnát, és becsúsztatom a hátsóm alá. Így már egész másként esik az ülés. A hideget sem érzem, és jóval kényelmesebb is, mint a kemény kőlap. Ez az idős hölgy igazán meg tudja adni a módját!

Tipikus kora tavaszi napunk van. Amikor süt a nap, kellemes meleg van, de ahogy beárnyékolja egy felhő, amelyből a hófehértől a sötétszürkéig jócskán akad az égbolton, újra felülkerekedik a hideg, és az ember fázni kezd. Most éppen ragyogóan süt, szinte meggyújtva a körülötte úszó felhők koronáját, ezeket a gyönyörű, sajátosan francia felhőkét,

amelyeket oly gyakran megfestettek az impresszionisták, és amelyekhez foghatót még nem láttam sehol máshol. Remélem, egyszer én is eljutok odáig, hogy megpróbálkozzak velük a vásznon.

Ezek a rohadék galambok időközben visszajöttek. Szemmel láthatóan nem tartanak tőlem, mintha ennek az idős hölgynek a bűvös közelségében semmi baj nem érhetné őket. Újra minden figyelmét nekik szenteli. Nézem őket. Ez a legelképesztőbb dolog, amit valaha láttam. Egy összetekkerhető, bőrtokban lévő, kis szerszámkészlet fekszik mellette a padon – olyan, mint a hivatásos szerelőké, csak kisebb. Különbéle szerszámok kandikálnak ki belőle: ollók, két csipesz, egy kisebb és egy nagyobb, különböző nagyságú árák, vájók, fogpiszkálók, vékony, vattába burkolt végű pálcikák, apró, feltehetőleg alkohollal töltött üvegcsék, különböző finomságú reszelők. Még egy kis üveg jódot is felfedezek a készletben.

Fogalmam sincs, hogy csinálja, de elég kinyújtania a mutatóujját – semmi kaja rajta –, a pusztá ujját, és azok az őrült galambok egymással versengve igyekeznek leszállni rá. Amikor valamelyiknek sikerül megkapaszkodnia, a másik kezével gyengéden végigsimítja a hátát, mire a galamb engedelmesen leguggol. Akkor bal kézzel megfogja a madarat, a jobbával pedig elkezd vizsgálgatni. Kihúzza a szárnyát, egyenként végigtapogatja a tollakat. Ha egy megcsavarodott vagy meggörbült tollra bukkan, finoman kiegyengeti, ha pedig már reménytelenül megsérült, egy gyors mozdulattal kirántja, majd érzékeny ujjbegyével kitapogatja a tolltöket, és egy vattás pálcikával bejódossa, nehogy elfertőződjön.

Ezzel a módszerrel tetőtől talpig végigbongésszi az egész jószágot; tapogatva, hajlítgatva, igazgatva. A galambok pedig élvezik, mint valami svéd masszázst. Semmi idegeskedés, semmi pánik; eszükbe sem jut, hogy szabadulni próbáljanak a keze közül, teljesen rábizzák magukat. A szárnyak után következnek a lábak. Kitapogatja a pikkelyeket, a rendellenes szarukinövéseket gyengéden lereszelgeti, ollóval levágja a

törött vagy repedt körmöket, kipucolja a felgyülemlett koszt a körmök alól, majd alkoholos vattával lemossa az egész lábat. Istenem, ha valaki ilyen odaadással gondoskodna rólam is... Biztos, hogy nem szarnám össze a szobrait.

Az egyik madáron felfedez egy elfertőződött ízületet a hát-só ujj és a lábszár találkozásánál. Figyelmesen, gyengéden, szakavatott mozdulatokkal körbetapogatja és kitisztítja a sebet, lemossa alkoholos vattával, majd fertőtlenítőt tesz rá.

Amikor ily módon végez egy galambbal, következik az etetés. Tíz kisméretű zacskó sorakozik mellette a padon, ezekből egyenként szedegeti ki a szemeket, és olyan gonddal adogatja őket – egyiket a másik után – a madárnak, mintha vitaminpírlák volnának. A galamb két szem között felfújja a tollazatát, és a csőrével lemeózza a megreparált testrészeket.

Amikor a soron lévő páciens megkapta az adagját, a hölgy egy gyengéd legyintéssel elhessenti az öléből, hogy helyet adjon a következő jelentkezőnek. Az elbocsátott madár felszáll, leró néhány hálakört a jótevője fölé, majd Diderot szobrára telepszik egy gyors fröccs erejéig. A szobor legsűrűbben letisztelt fertályai a halhatatlan író tolla, a tollat tartó keze és természetesen a feje.

Egyébként Diderot-t szinte teljesen ellepik a galambok. Még több van rajta, mint az idős hölgyön, bár az is igaz, hogy legalább tízszer akkora. A szobor egyenletes sötétzöld patináját, mintegy kontrasztképpen, változó vastagságú fehér patina – galambszar – borítja.

Öt-hat galamb teljes körű ellátását nézem végig. Annyira leköt a dolog, hogy eszembe sem jut a festés, hogy visszamenjek dolgozni. Életemben nem láttam még ehhez foghatót. Gimnazista koromban tartottam két kanarit, és imádtam a hangjukat. De a galambok még csak nem is énekelnek, csak szünet nélkül burukkolnak: rondán, gurgulázva. A puszta hangjuktól hányingere támad az embernek. Azt azonban be kell vallanom, hogy életemben senkit nem láttam még így bánni a galambokkal, mint ezt az idős hölgyet.

Miközben a galambjait ápolgatja, beszélgetünk. Többnyire ő kérdez. Bár szünet nélkül a „munkájára” koncentrálni, néha néha „rám néz” és elmosolyodik. Talán a hangom alapján tudja betájolni, hogy hol van a szemem, vagy a szagom után? Nem tudom. Igyekszik úgy csinálni, hogy nekem ne legyen kínos a vaksága. A kedvemért úgy tesz, mintha semmi baj nem lenne a látásával. Ennek ellenére feszélyez a dolog, nem tehetek róla. Képtelen vagyok rájönni, hogyan tud ilyen pontosan a szemembe nézni, szinte olvasni a gondolataimban. Hátborzongató.

– *Régóta tartózkodik Párizsban, Monsieur le Peintre?*

– Igen, lassan öt éve itt élek.

– *És mégis ilyen erős amerikai akcentussal beszél. Öt év után sokkal jobban is beszélhetne franciául.*

Talán ha összesen tizenöt szót szoltam franciául, mióta találkoztunk! Nem gondoltam volna, hogy ennyire gyatrán beszéltem a nyelvét.

– Sajnos, madame, nincs valami jó nyelvérzékem. Próbálok tanulni a franciát, de nagyon nehezen megy. Bár most már sokkal jobban beszélek, mint mondjuk egy évvel ezelőtt, és ez is valami.

Éppen egy törött evezőtollra koncentrálni, amelyet el kell távolítani. Akár sebész is lehetne, olyan biztos és gyors a keze.

– *Ezek szerint magának a szeme jó, nekem pedig a fülem. Együtt bizonyára sokkal többet megtudhatnánk erről a világról, ha osztozni tudnánk az élményeinkben. Az emberek többnyire nem tudnak élni azokkal az adományokkal, amelyeknek a birtokában vannak. Csak ha valaki elveszíti az egyik érzékszervét, akkor fedezi fel és kezdi értékelni a többit.*

Mindketten hallgatunk egy darabig, miközben ő eltávolítja a törött tollat, és kezelésbe veszi a helyét.

– *Most már sokkal jobb lesz, Orlando. Gyorsabban el tudsz majd repülni az autók elöl, és hamarosan az új tollad is kinő a régi helyén.*

Azután mosolyogva újra felém fordul.